

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ZİRAAT FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ**

KÜLTÜREL KİMLİĞİ YANSITAN DONATILAR

İÇERİK

1. Donatı Elemanı Kavramı
2. Donatıların İşlevleri
3. Kültürel Kimliği Yansıtan Donatılara Örnekler
  - Barcelona (Ciutat Vella)
  - İngiltere Porstmouth /Oxford / Londra
  - Katar (Doha)
  - Türkiye Örnekleri -İstanbul ve Berlin’de Türk Dükkanları
  - Osmanlı Çeşmeleri

DONATI ELEMANI KAVRAMI

Donatı elemanları ; çevremizde cadde, sokak, yol, otopark, teras, yaya yolları ve meydanlar ile rekreasyonel amaçlı genel ya da özel kullanım alanlarında yer verilen oturma, barınma, korunma, kuşatma, danışma, aydınlanma, ulaşım, iletişim, oyun ve spor gibi işlevleri destekleyip güçlendiren, toplum yaşamını kolaylaştıran, kullanıcıların beğeni ve desteğini kazanan, kentsel ve kırsal alanda iç ve dış mekânlarda, işlevsel, güvenli ve sağlıklı ortamların oluşumu üzerinde etkili, özgün tasarım ürünleridir.

Donatı elemanları ; ülke ve şehirlerin kültürel özelliklerine bağlı olarak çeşitlenen ve değişen elemanlardır. Bu elemanlar, kent kimliği ve toplum hayatını kolaylaştırmak açısından çok önemli bir role sahiptir.

Çevre kalitesinin artırılması ya da mekânsal standartların yükseltilmesine yönelik olarak oluşturulan donatılar ; sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan dengelenmelidir.

Donatılar, kullanıcı grupları ve onların beklentileri, kullanım amaçları, mekânın tarihi özellikleri, alışkanlıkları, ergonomi, dayanıklılık ve estetik gibi etkenler önemli rol oynar ve kullanıcılara gerekli olan kolaylık ile psikolojik rahatlığı sağlamak amacıyla kullanılırlar.

Donatılar tasarlanırken ; doğal, tarihi ve kültürel yapısını yansıtan düzenlemeler yapılarak mekanlara kimlik kazandırmalıdır ya da mekanın kimliğini yaşatmalıdırlar.

Donatı elemanları, ülke ve şehirlerin kültürel özelliklerine bağlı olarak çeşitlenen ve değişen elemanlardır.

Aynı zamanda ergonomi ve çeşitli fiziksel özellikler açısından belli standartlara uygun olmalı, tasarımlarında fonksiyonel ve estetik (çizgi, ölçü, biçim, renk, doku vb.) özellikler dikkate alınmalı, aynı zamanda olabildiğince özgün tasarımlara sahip olmalıdırlar.

Mekânların başarılı bir niteliğe kavuşması için ölçü, biçim, renk, doku gibi tasar öğelerinin vurgulanması ve bireyin alışkanlıklarına, tepkilerine, içgüdülerine, yanıt verecek şekilde düşünülmesi gerekmektedir. Böylece mekân, algılanabilirlik özelliği ve kullanılabilirlik sürekliliği kazanacaktır.

Donatıların tasarımında farklılık oluşturabilecek ve kullanıcıların beğeni düzeyini etkileyebilecek ölçütler; renk uyumu, ölçü/oran dengesi, işlevsel uygunluk, malzeme uyumu, bakımlı/temiz olma, modern olma, yeni olma, tarihi nitelikte olma, tarihe atıf yapılması, farklı olma, etkileyici olma, ilginç olma, gösterişli olma, orijinal/özgün olma, konumunun iyi olması, çevre ile uyumlu olma, çevre ile karşıt olma, anlamsal ve anıtsal olma, simgesel olma, görsel zenginlik oluşturma olarak belirlenmiştir.

Tasarım sürecinde ortaya konan ürün belirli bir amaca hizmet etmeli, bilinçli bir düşünce sonucu ortaya çıkarak işlevsel olmalı, alışılmışın ötesinde ve daha önce hiç yapılmamış ya da benzerlerinden çok farklı bir görsellikte, kendine has bir özellik taşımalıdır .

Donatılar tasarımında ; bölgenin doğal, tarihi ve kültürel yapısını yansıtan düzenlemeler yapılarak mekanlara kimlik kazandırılmalı ya da mekanın kimliğini yaşatmalıdırlar.

Kültürel kimlik mekanların yenileştirilmesi ve iyileştirilmesinde önemli bir etkindir.

Kültürler sürekli etkileşim içinde olduğundan, donatıların tasarımını yapılırken dönemsel farklılıklar ya da sosyal değişimler tasarımı etkilemektedir.

KÜLTÜREL KİMLİĞİ YANSITAN DONATILARA ÖRNEKLER

BARCELONA (CIUTAT VELLA)

Proje alanlarında yer alan oturma elemanları

Dünya sisteminde 70'ler boyunca ve 80'lerin başında yaşanan dönüşümlerden bütün sanayi kentleri gibi Barcelona da etkilenerek ciddi bir ekonomik kriz içine girmiştir. 1988 yılında çözüm olarak; kamusal mekânları yenilemeye öncelik verilerek, Tarihi Kent Merkezinin (Ciutat Vella) rehabilitasyonunu gerçekleştirilmiştir.

1992 Olimpiyatları ve 2004 Kùltürlerin Evrensel Forumu, kentin radikal bir dönüşüm geçirmesini sağlamıştır. Kentsel yenileme çalışmaları ile kentte; nitelikli mimarlık, yeni müzeler ve otellerle birlikte planlı bir soylulaştırmayı içeren kùltür odaklı bir yaklaşım izlenmiştir.

Proje alanlarında yer alan oturma elemanları

Aydınlatma elemanları

Aydınlatma elemanları

Barcelona tarihi kent merkezinde yer alan sınırlayıcı eleman

Güell Parkı

Fantastik Güell Parkı
(1901–1914), Casa Vicens
(1883–1888), Güell Sarayı
(1886–1888),
Barcelona'daki Plaça
Reial'in sokak lambaları
(1878–1879) mimarın
eserlerindedir.

Tarihi kent merkezinde yer alan
aydınlatma elemanı

Gaudi'nin eseri aydınlatma
elemanı/Plaça Reial

INGiltere PORSTMOUTH / OXFORD / LONDRA

Kentin simgesi haline gelmiş
'London Eye'

Bot sefer saatlerini gösteren bilgi
panosu

Portsmouth'da telefon kabinleri

Portsmouth'da otobüs durakları

Portsmouth'da, Londra'nın sembolü haline gelmiş kırmızı telefon kabinlerinin yanı sıra resimde yer alan telefon kabinlerine de rastlamak mümkündür. Sürekli yağmurlu havanın hakim olduğu kentte, otobüs durakları yola ters olarak konumlandırılmış ve böylece duraklardaki yayaların, araçların sıçratacakları yağmur sularından korunmaları sağlanmıştır.

Kentin simgesi haline gelmiş 1. Dünya Savaşı Anıtı

Ağaç kasası

Posta kutuları

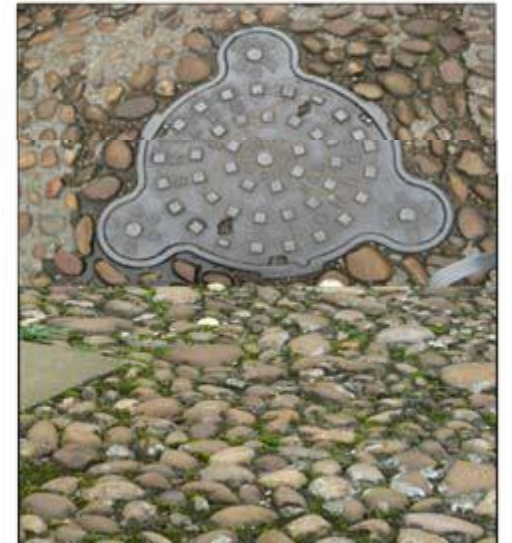
Trafik ışıkları atlı iletişimi de düzenliyor

Londra'nın sembolü haline gelmiş kırmızı telefon kabinlerini

Kültürel içerikli bir çevrede yaşamamanın, bu çevreye özgü nesnelere kullanmanın, değişik boyutlarda iletişimi gerektiren ilişkileri söz konusudur... Zihinlerde belli bir kimlik imajı bırakmış ünlü bir kentin caddelerinde görmeye alıştığımız elemanları, bir başka kentte görmek tekdüze bir beğeni anlayışını sergilemektedir.

Zemin kaplamaları, bakım kapağı ve kanal ızgarası/Oxford

Oxford, İngiltere'nin kültürel ve tarihi açıdan önemli şehirlerinden biridir. Dünyanın en köklü üniversitelerinden Oxford Üniversitesi'ne ev sahipliği yapan kent tam bir öğrenci şehri olma özelliğini yüzyıllardır korumaktadır. Dünyanın dört bir yanından gelen öğrencilerin varlığıyla oldukça kozmopolit bir yapıya sahip olan Oxford'un yaklaşık nüfusu 140,000'dir. Tarihi 8.yy'a kadar uzanan şehir, Oxford Üniversitesi'nin tarihi ve görkemli kolejleri, yemyeşil parkları, mimarisi ve kültürel geçmişiyle bir cazibe merkezidir.

Zemin kaplamasında yaratılan farkla yaya ve bisiklet yolunun ayrılması/Oxford

İngiltere'den aydınlatma elemanları

İngiltere'den aydınlatma elemanları

KATAR

Arap ülkesi Katar'da yerel halktan kadınlar ancak çarşafıyla sokağa çıkabilmekteler. Bu idari, kültürel ve dini yapıdan kaynaklanan kent yaşantısının, kentin sokaklarına, mobilyalarına yansması beklenen bir sonuçtur. Kentte trafik işaretinin üzerinde bulunan kadın figürü çarşafı ve başı örtülü bir şekilde sembolize edilmektedir.

Orta doğu ülkesi Katar'ın Başkenti Doha'dan yaya geçidi trafik işareti

Türkiye'de kullanılan yaya geçidi trafik işareti

İSTANBUL

İstanbul'un neredeyse her ilçesinin kendine ait ve onu diğerlerinden ayıran bir kültür özelliği vardır. Özellikle tarihi yerleşmenin dışında kalan alanlar gerek üstlendikleri fonksiyon gerek yaşayanların sosyo-ekonomik, kültürel özellikleri nedeniyle birbirinden büyük farklılıklar gösterirler.

Nüfus yapısı çok hızlı değişim gösteren İstanbul gibi kentlerde ise kültürel özellikler bu noktada daha da önem taşımaktadır. Çünkü hızlı değişen nüfus yapısı hızlı değişen kültürel yapıdaki değişimi beraberinde getirir ve bu noktada da kentsel kimlik üzerindeki bu etki kentler tarafından hızlı cevaplar üretmeyi gerekli kılarken kentlerin kaos ortamına bürünmesine neden olur. Doğal süreçte yaşanan kültürel değişimler aynı sürece kentlerin cevap verebilmesini sağlarken, hızlı değişim kentlerin çözümsüz kalmasına neden olmaktadır

Berlin'de bir Türk Dükkanı

Göç ile farklı coğrafyalara giden insanlar kendi kültürlerini de beraberinde taşımak isterler ve genelde gittikleri coğrafyadaki kültüre karşı direnirler. Bundan dolayı da yeni yaşamaya başladıkları mekânlara kendi kültürlerinden bir takım izler bırakırlar.

Otobüs durakları, çöp kutuları, anıtlar, sokak lambaları, posta kutuları, telefon kulübeleri, trafik lambaları, umumi tuvaletler, reklam – ilan panoları, büfeler, merdivenler, gölgelikler, oturma grupları, oyun düzenekleri, bordürler, yer döşemeleri, çeşmeler, parkmetreler, yangın muslukları donatı elemanlarıdır.

Kamusal alanlarda insanların yaşamlarını kolaylaştıran, güvenlik, kolaylık sağlayan ve toplu yaşam düzenine büyük katkı sağlayan tüm nesnelere donatı elemanlarıdır.

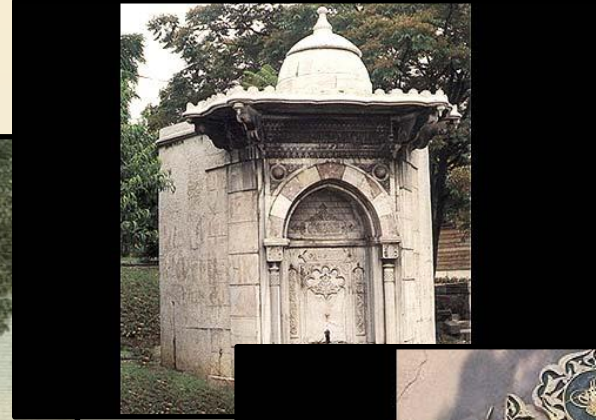
Donatı elemanlarının kullanıcıların farklı gereksinimlerinin ötesinde toplumun kültürel, sosyal ve ideolojik yapısına referansla düşünölmeleri gerekmektedir. Kullanıcıların költürünü anlamak için üç yapısal katmandan söz edilmektedir. İç düzeyde geleneksel, költürel değler, tercihler, hayaller; orta düzeyde davranış, dil ve aktiviteler; dış düzeyde objeler ve malzemeler bulunmaktadır. Dolayısı ile donatı elemanları kullanıcıların költürünü yansıtan birer költür nesnesi olarak da değlendirilmektedir.

Osmanlılar Döneminde halkın su gereksinimini karşılamak için yapılmış birçok çeşme vardır. Bu çeşmelere su, değişik yerlerde yapılan su kemerleri aracılığıyla getirilirdi.

Osmanlı döneminde yapılan bu çeşmeler dönemde en yaygın kullanılan kesme taş ile yapılmıştır. Halkın su ihtiyacını karşılamamanın yanı sıra kültürel bir kimlik oluşturmuştur.

KAYNAKLAR

1. Aksu, V. 1998. Kent Mobilyalarının Yer Aldıkları Mekânlara Etkileri Üzerine-Trabzon Kenti Örneği-Bir Araştırma.
Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.
2. Aksu, Ö.V., Demirel, Ö., Bektaş, N. 2011. Trabzon Kenti İlköğretim Okul Bahçeleri
3. Erdoğan, E. 2006. Çevre ve Kent Estetiği. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi
4. Şişman, E Yetim, L., “Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi”, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2004.
5. Akyol, E; “Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci”, Yüksek Lisans Tezi, İ. T. Ü, 2006, İstanbul